

EEN

HET IS DE HELE TIJD TE LAAT VOOR ALLES. Te laat om fatsoenlijk te beginnen, mijn hand uit te steken en in duidelijke, heldere taal te vertellen wie ik ben, wat mij dwarszit. Maar het is ook te laat om op te staan met een gretigheid waarvan mijn stoeltje achterover dendert en door de deur te verdwijnen. Hallo, ik ben Am die nergens heen ging. Duizendkoppig koor terug: hallo Am die nergens heen ging. Nu is het te laat om terug te krabbelen maar ook te laat om aandachtig te luisteren naar de andere gestoorden in het kringetje, die hun namen door de ruimte roepen, en de groepsleider die het maar over wolken heeft, wolken die verdwijnen door alles in één keer te laten lopen. Het klinkt zo simpel, opgroeien en een met de borst vooruit opgewassen tegen alle stront volwassen vrouw te worden. Maar de menselijke natuur krijgt mij maar niet te pakken. Aan één draadje trekken is genoeg om mijn huid aan flarden te scheuren als een kasjmieren sjaal. Eén draadje en hop, daar ga ik. Maar het is te laat om te beginnen met leven en, als je het mij vraagt, nog net even te vroeg om er definitief een klap op te geven.

Het is ook nog te vroeg om over dat zaaltje met die andere krankzinnigen te beginnen, kijk, hun vingers staan net zo strakgetrokken als de mijne, maar het is nog te vroeg om dat soort details op te merken. Ik ben daar helemaal niet. Niet in dat bedompte zaaltje met de koffievlekken op het tapijt, niet in de verduisterde kamer waar ze me iedere ochtend komen wekken met een handje pillen en een glas water. De verduisterde kamer waar mijn reizen van bed naar toilet te volgen zijn aan de plukjes haar op de grond, die ik uit mijn hoofd trek, waarna de verzorging ze twee keer per dag met veel bombarie in de vuilnisbak kiepert, ik ben daar helemaal niet, nee nee. Ik lig in mijn moeders armen in de groene nacht waarin ik uit haar gleeed. Te laat, zoals het de hele tijd te laat voor alles is. Ik ging helemaal nergens heen. Niet in die buik en ook niet uit die buik. Het strand waar mijn voorouders op waren uitgestrooid, zou hetzelfde strand zijn waar ze mijn laatste resten uit hun handen zouden laten waaien. Dat is nu eenmaal het lot dat zich uitstrekt in de palliatieve nacht waarin ik in mijn moeders armen lag als een naakte paarse wurm en haar tranen op mijn voorhoofd landden. Zo werd ik gedoopt. Am die nergens heen ging.

Ik trilde en schudde heel lang vanaf die groene nacht, dat moet je weten. De vlinderstruik die ze bij mijn geboorte kreeg is allang uitgebloeid en boven mijn hoofd uitgetorend als mijn spieren eindelijk bedaren. Soms vraag ik me af wat er eerder was: mams houdgreep

of dat getril. Soms vraag ik me af hoe heet de dagen moeten worden voordat het vlees van mijn botten valt. En wat ik dan in godsnaam onder die dagen moet leggen om ze op te stoken tot de gewenste temperatuur. O, en heel de tijd het beuken van de zee tegen de kliffen op de achtergrond. Dat moet ik er wel bij zeggen. De golven die de kliffen uit hun slaap houden. Mijn hersenen horen die kliffen krijsen, zelfs hier in het gesticht, iedere avond weer zodra de zee haar gebied verovert. Het geluid zal er altijd zijn, ook als ik lig te creperen in een isoleercel, ver weg van de kust, dan nog zal dit het laatste geluid zijn dat ik hoor als ik sterf. Waar het nog te vroeg voor is, eenendertig is nog te vroeg om te sterven, zelfs Jezus hield het langer uit.

Aan het eind van die groene nacht zijn we al reuze aan onze rollen gewend, mam en ik. Loopt ze te ver bij mijn wiegje vandaan, dan trek ik de deken over mijn mond, klaar voor wiegendood. Laat ik mezelf als peuter van het duin afrollen richting branding, dan trekt zij me aan mijn teentjes omhoog en wikkelt me in een laken. Samen graaien we met onze handen in het zand. Mam leert me de as van mijn voorouders zo in de lucht te gooien dat we de zilveren armbanden van mijn grootmoeder horen rinkelen, we haar snerpende stem uit haar dunne lippen lokken, waarna ze hele middagen onophoudelijk door ons heen praat. Ik sabbel op de korrels, slik ze door in de hoop dat ze mijn binnenste schuren, waarna mam een vinger in mijn keeltje steekt. Er moeten dingen gezegd worden over

onze relatie, die van mam en mij. Over de boksrondes, de manieren waarop we elkaar de hele tijd buitenspel slaan, over hoe zij opleeft, staat te springen zodra ik kreunend op de grond lig, smekend om een time-out, waarna ze over mijn voorhoofd aait alsof ik een pasgeboren lam ben. Ruwe tong, natte tong. Dit is wat wij doen, dit is hoe wij leven. Stop maar kindje, stop maar, klinkt het vanaf de grond van het gesticht, waar de as van mijn grootmoeder zich rond mijn stoelpoten heeft verzameld. Je loopt te hard van stapel, je bent niet kalm, kijk naar die trillende handen, kijk naar dat getrek aan die haren, het is geen gezicht. Je bent net een geëlectrocuteerde laboratoriumrat, volledig in jezelf gekeerd. Nee, in geen enkel opzicht houd je de aandacht vast. In geen enkel opzicht is dit een ouverture. Begrijp dat dan.

Vergeef me. Misschien zijn het de medicijnen waardoor ik zo onsamenhangend praat, misschien zijn het de medicijnen waardoor ik denk dat ik warrig praat maar in feite kraakhelder te verstaan ben. Misschien dat het overbodig is te zeggen, maar het is tien over een, de gong heeft nog maar net geklonken, alle gestoorde zijn nog maar net met veel kabaal en gerinkel de eetzaal uitgedreven. De komende twee uur zit ik met ze in dit zaaltje opgesloten, dit vierkante blok op de benedenverdieping, met de ramen die van de grond tot het plafond uitzicht bieden op de moestuin, de frambozenstruiken daar aan de zijkant en de borders vol klaprozen en cosmea's tegen de stenen omheining. De

gestoorden in de kring steken hun trillende vingers in die open monden van ze, likken hun botten af, kijken elkaar met vernauwde pupillen aan. Ik zit onbeweeglijk tussen ze in, de eenheid van tijd, plaats en handeling op de toppen van haar kunnen. Als ik je vertel over de kliffen aan de kust, dan zit ik hier naar die psvlek op het tapijt te staren, die psvlek in het midden van de kring waar straks een gestoorde op moet gaan staan en een verhaal uit zijn keelgat moet toveren. Als ik je zeg dat de meeuwen krijsend boven ons huis cirkelden, zich tegen ons keerden omdat mam ieder mens die zijn oude hompen brood aan die beesten kwam voeren gillend wegjaagde, dan bonkt de gestoorde rechts van me met zijn stoel, wordt er door de begeleiding, hup, een waterkussen onder zijn billen geschoven. De gestoorden praten hard, steeds harder, ze doen een klapselletje, ze willen bepalen wie de eerste spreker van het kringgesprek zal zijn. Het is een kakofonie van stemmen waar het zaaltje helemaal niet op berekend is. De akoestiek is vreselijk door het lage plafond. Soms wil ik de doek van mijn hoofd trekken en die in hun monden proppen, ze op hun knieën dwingen als de gegijzelden die ze zijn. Alleen een gesmoord gegil horen, dat is het enige wat ik nog trek. Ik zou klep dicht naar ze kunnen schreeuwen, maar ik kan niet schreeuwen, alles is verstijfd en dicht door de medicatie die ze me hier geven. Mijn rechterbuurman slaat zijn vlakke hand hard tegen de zijkant van zijn stoel. Mijn linkerbuurvrouw krimpt ineen. Ja, ze ziet er keurig uit zoals ze met haar benen over elkaar op haar stoel-

tje zit, maar ondertussen broedt ze op een plan om het schoonmaakhok binnen te dringen en de fles met chloor aan haar mond te zetten. Wedden.

Ik sta niet in voor de daden van de andere gestoorden, dat zeg ik je alvast, geen idee wat hen ertoe beweegt om met hun hand aritmisches tegen de leuning van hun stoel te slaan. Sommigen kijken verschrikt om zich heen, alsof ze uit hun veilige omgeving zijn gehaald, maar dit hier, dit benauwde zaaltje met de vetplanten aan weerszijden van de ingang, dit is nu precies wat je noemt een veilige omgeving, aldus de groepsleider. Hij probeert boven het geschreeuw uit te komen. Op het bord achter hem staat de lijst met kalmerende activiteiten die we gisteren hebben opgesteld. Bovenaan staat onkruid schoffelen in de moestuin, daarna tegels in de gang tellen, gevolgd door het sorteren van gedroogde zaden in de schuur. Mocht het je nog niet duidelijk zijn: ze willen dat we hier als een organisch geheel met elkaar voortleven, de maan aanroepen, onze herinneringen op de offerschaal leggen en het zaaltje straks een gram lichter weer uitzweven, verlost van de duivel, het kwaad, de bloederige zonsondergang van ons gezonde verstand. Ik hoor er niet bij, snap je, bij de wereld van het vezelrijke, de weesgroetjes, de trillende kop-en-schotel, het eindeloze boerenbruggen na de soep. Ik voel me meer verwant aan die vetplanten daar dan aan de gestoorde schuin tegenover me, die de knopen van haar blouse met trillende handen begint los te maken. De groepslei-

der beent op haar af en wil de glanzende stof weer dichtknopen, waarop zij schreeuwt dat ze haar eigen kleren aan wil. De groepsleider antwoordt dat dit haar eigen kleren zijn. Nadat hij zijn rug naar haar heeft toegekeerd knoopt ze haar blouse razendsnel weer open. Ze ziet dat ik het zie en grijnst terwijl ze over haar ontblote borstbeen streelt. Haar kin glanst van het speeksel dat langzaam uit haar mondhoeken naar beneden glijdt. Naast me haalt de gestoorde een boterhamzakje vol papiersnippers uit haar broekzak en aait over het plastic. Ineens gaat er een schok door haar heen, alsof ze zojuist haar hand op het prikkeldraad heeft gelegd dat dier van mens scheidt. Van alle gestoorden in dit gesticht ben ik de enige die zo'n vergelijking weet te maken, en toch durft de verzorging in hun verslagen op te schrijven dat ik soms wat afwezig oog, er niet helemaal bij ben. Pfff. Mijn buurvrouw stopt het zakje razendsnel weer terug en glimlacht naar haar handen. Ik moet toegeven, ze weet haar ellende goed te verbloemen. Soms denk ik dat ik dat ook kan, wat verrotte bladeren bij elkaar harken, ze over de kuil heen leggen en fluitend weglopen. Maar fluitend weglopen betekent dat mijn moeder vrijuit gaat en als er iets is wat –

Steek je tong eens uit Ammie. De gestoorde rechts van me heeft zich naar me toegedraaid. Zijn dikke rode kop komt steeds dichterbij de mijne. Hij ziet eruit alsof hij vannacht door de velden heeft gezworven, op een stuk hout heeft zitten knagen en zijn haren

er met een bot mes heeft afgesneden. Vraag me niet hoe hij heet, ik vergeet de namen van de mensen om me heen, hun dwangneuroses, de reden waarom ze overdag levenloos voor zich uitstaren en het midden in de nacht ineens uitkramen. Doe nou open Ammie. De gestoorde hangt als een bij naast mijn hoofd. Hij boert, walmen van de mosterdsoep die we zojuist gegeten hebben vliegen me tegemoet. Iedere andere gestoorde in deze kring zou nu vloekend zijn opgesprongen. Ik beweeg me niet. Hoe langer ik stilzit hoe kalmer mijn geest en dat is precies wat ik nodig heb de komende twee uur. De gestoorde trekt aan mijn kin, steekt een vinger in mijn mond. Heb je nog een pilletje voor me Am. Nou nou nou. Ik bijt op zijn knokkel, niet hard, alleen zodat hij zijn hand terug moet trekken. Vanuit mijn ooghoek zie ik hoe de groepsleider onze koppen telt. Iemand is op zijn stoel gaan staan en houdt zijn handen rond zijn mond. Ryan het spijt me van gisteren, zal vandaag niet gebeuren, vandaag is een betere dag. Niemand reageert. Ik staar naar het tapijt. Een goede dag hebben betekent hier niet je hoofd van je romp willen rukken, maar op het stoeltje zitten en quasi-diepzinnig voor je uitstaren.

Van dokter Pinja mag ik trouwens niet gestoorden zeggen, of gekken, dat is beledigend Am, het zijn mensen van vlees en bloed, net als jij en ik. Maar wat dokter Pinja vergeet is dat ik geen mens ben, ik ben een stuk omgewoelde aarde, verberg de levens van mijn voorouders onder deze huid. Al hoef ik volgens

dokter Pinja niets te verbergen, mag ik overal vrijuit over spreken. Als ik het maar in mijn hoofd doe en niet, zoals tijdens mijn eerste dagen in het gesticht, tegen elke willekeurige gestoorde die ik tegenkom. Stel je maar gewoon iemand voor die tegenover je zit Am en waar je tegenaan kunt brabbelen. Voor de duidelijkheid: ik brabbel helemaal niet, ik weeg elk woord zorgvuldig af, ik daal met gevaar voor eigen leven naar de donkerste regionen van mijn geest, in de hoop dat iemand me hoort, maakt me niet uit wie, één iemand die inziet dat ik hier niet hoor, dat is voldoende. Met hier bedoel ik dit gesticht, deze met hek omlijnde vesting. Ooit was dit gesticht een klooster, op deze berg. Dat is belangrijk, ik zit hier op een berg, belangrijk voor de afstand, de luchtvochtigheid of zoiets. Dokter Pinja schudde zijn hoofd terwijl hij een keelpastille uit het blikje op zijn bureau pakte, dit is geen gesticht of inrichting Am, maar gewoon een plek waar je rust kunt vinden, in het hier en nu kunt leven.

Ze zijn verslaafd aan het heden, die gestoorde hier. Ze stoppen muntjes of kiezelsteentjes in hun schoenen zodat ze bij elke stap herinnerd worden aan de benauwde gangen van dit gesticht. Klossend lopen ze door de gangpaden, tussen de lange tafels in de eetzaal door. Het zijn dezelfde mensen die iedere ochtend in de krantjes bladeren en de datum van die dag hardop door de eetzaal roepen. Alsof het mij ook maar iets kan schelen welke dag het is, welke vlag er vandaag op